

Kodanikuühiskonnani ei ole võimalik jõuda üleöö

Jaan Õunapuu (RiTo 8), minister, Eestimaa Rahvaliid

Kodanikuühiskonna areng ei ole paari päeva ja mõne otsuse küsimus – see nõuab aega, vahendeid, valikute tegemist ja ühiste arusaamade kujundamist.

Eesti kodanikuühiskonna arengu kontseptsiooni (EKAK) kiitis Riigikogu heaks 2002. aasta detsembris. Kontseptsioonis nimetatud põhimõtete rakendamiseks kutsuti siseministeeriumi koordineerimisel 2003. aasta oktoobris kokku valitsuse ja kodanikeühenduste esindajate ühiskomisjon, et käivitada tegevuskavade ettevalmistamise, elluviimise ja hindamise süsteem. Komisjoni eesmärk on vajadusi ja võimalusi kaaludes leida parimaid lahendusi kodanikuühiskonna arengu toetamiseks ning kujunenud takistuste kõrvaldamiseks.

Ühiskomisjon püstitas 11 eesmärgi. Esimese aasta töö tulemusena on koos eri valdkondi tundvate ametnike ja praktilist kogemust omavate ühenduste esindajatega koostatud tegevuskava, et arendada kodanikuühiskonda erinevate osapoolte koostöös. Möödunud aasta augustis sai see kava Vabariigi Valitsuse heakskiidu.

Tegevuskavas on nimetatud küllaltki täpselt, mida on eesmärkide täitmiseks vaja teha, kes mille eest vastutab, tegevuse teostamise tähtaeg, vajalikud ressursid ning ressursiallikad. Muidugi ei pruugi detailne planeerimine lubada paindlikkust uute, protsessides kujunevate ideedega tegelemiseks või rahaliste vahendite leidmiseks jooksvalt tekkivatele vajadustele. Kuid täpne kavandamine tagab tegevuskava soovitud tulemusteni jõudmise.

Tegevuskava on koostatud kaheks aastaks (mis ei ole väga pikaajaline), sest paljudele probleemidele (nt kodanikeühenduste rahastamine, vabatahtliku tegevusega seotud küsimused, statistikaga seotud probleemid) ei tea me veel häid ja Eesti tingimustes sobivaid lahendusi. Nende leidmine ja paljude valikute hulgast äratundmine ongi kahe esimese koostööaasta olulisim eesmärk.

Muudatused nõuavad aega

Komisjoni ülesanne ei ole kergete killast. Näiteks ühendustele vajaliku rahastamise teema käsitlemisel ei saa teha valikuid ja otsuseid üksnes kodanikeühendustele riigieelarvelistest vahenditest eraldatud summade suuruse (kui palju?) põhjal. Tähtis on analüüsida ja hinnata rahastamist ka otstarbe (mille jaoks?) ja rahastamise viiside kaudu (kuidas?). Rahastamise läbipaistvaks ja sihipäraseks muutmise nimel on ühiskomisjon analüüsinud olukorda ja ministeeriumide praktikat. Probleemi – praegune kodanikeühenduste rahastamine ei ole läbipaistev ning kodanikualgatusliku tegevuse stabiilsuse ja elujõulisuse tagamiseks ei jätku vahendeid – vaadeldakse tervikuna. Tulemuste saavutamiseks on kavas välja töötada ettepanekud rahastamisskeemide korrastamiseks (sh olemasolevate muutmiseks ning uute väljatöötamiseks). Kodanikuühiskonna Sihtkapitali idee kui viimasel ajal enim kõlapinda saanu on üks võimalus, mida kodanikeühenduste toetamise üldiste põhimõtete väljatöötamise l kindlasti kaalutakse ja arutatakse. Kodanikeühendusi puudutava statistika korrastamine võtab aega. Ministeeriumide arvamuste põhjal on koondatud vajadused

registriandmete täiendamiseks ning statistika täpsustamiseks . Koondi põhjal saab hinnata, milliseid seadusemuudatusi registri koostamine eeldab, milline on täiendav töömaht ning millised on täiendavate andmete koondamise ja töötlemise võimalused.

Tegevuskava rakendamise esimese aasta jooksul on Riigikantselei eestvedamisel kirja pandud kaasamise hea tava, milles kajastatud põhimõtted ning soovitud leiavad riigiasutuste töös loodetavasti peagi rakendust. Vabatahtliku tegevusega seotud probleemistiku juunikuus valmiva analüüsi tulemusena tehakse ettepanekud vabatahtliku töö korraldamiseks. Kuna osaleme Euroopa Nõukogu väljakuulutatud kodanikuhariduse aasta tähistamises, korraldatakse tänavu mitmesuguste organisatsioonide eestvedamisel konkursse, täiendatakse ühiskonnaõpetuse tunnis kasutatavaid õppematerjale ning toetatakse koolide ja kodanikeühenduste koostööd.

Ühise keele kujunemise tähtsus

Koostöö, kaasamine, partnerlus, vabatahtlik tegevus, kodanikualgatus, kodanikuharidus jms on mõisted, millega igaühel tekivad kindlasti oma seosed. Oluline on aga see, et me nende tähendusest ühtmoodi aru saaksime. Muidu ei ole koostöö nii paljude osapoolte vahel võimalik. Oluline on ka see, et avaliku sektori ja kodanikualgatuslike organisatsioonide ootused oleksid paigas.

Ühise keele kujunemine on kindlasti üks asjaolu, miks ühiskomisjoni töö ja tegevuskava elluviimine on aeganõudev. Ühtse terminoloogia kujunemine ja mõistete selginemine on vajalikud iga valdkonna arengus. Kontseptsioonile ning selle rakendamise tegevuskavale on heidetud ette keerulist keelekasutust. Selged ja täpsed mõisted on tegevuste ja eesmärgistatud tulemuste kirjeldamisel möödapääsmatud. Seetõttu on olemasoleva lihtsustamisest tähtsam teavitustegevus, põhjendamine ja selgitamine.

Ühiskomisjoni tegevuse, tulemuste ja ettepanekute tutvustamiseks ning laiemas teemakohase arutelu tagamiseks korraldatakse tänavu augustist oktoobrini kõigis Eesti maakondades seminare. Osalejate ja kaasaraajakijate mõtteid ja ettepanekuid arvestatakse ministeeriumide ja kodanikeühenduste esindajaid koondava komisjoni edasises töös.

Tulemusteni jõudmiseks on tähtis tagada konstruktiivne koostöö komisjoni ja Riigikogu saadikute EKAK-i toetusrühma vahel. Kui komisjoni ülesanne on leida sobivaimad lahendused, siis toetusrühma panus võiks olla koostöös kujunenud ettepanekuile poliitilise toetuse tagamine. Oleme kokku leppinud, et olulisim koostööpunkt on informatsiooni vahetamine. Nii saame olla kindlad, et liigume ühise eesmärgi nimel ühte jalga astudes, milleta on väikese Eesti tingimustes tulemuste saavutamine aeganõudev ja keeruline.